

ISSN 2335-8998 (Online)

Teisės e-aktualijos

2022 m. Nr. 1 (20)

„Teisės e-aktualijos“ - tai Internetinis leidinys, kuriame skelbiami Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės instituto mokslo darbuotojų parengti socialinės plėtros darbai, kurie buvo pateikti valstybės bei savivaldybių institucijoms.

Ankštoji g. 1 A, LT-01109 Vilnius
Tel./faks. (+370 5) 249 75 91
info@teise.org, www.teise.org

ISSN 2335-8998 (Online)

© LSMC Teisės institutas, 2022

TURINYS

I. NUOMONĖ DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO SPECIALIOSIOS DALIES SANKCIJŲ PERŽIŪROS	4
II. DĖL NUOMONĖS PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO ŽMOGAUS TEISIŲ KOMITETUI	6
III. NUOMONĖ DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO PAKEITIMO PROJEKTO NR. XIIP-4856(2)	9
IV. NUOMONĖ DĖL PROJEKTO NR. XIVP-1766	14

I.

Skirmantas Bikelis

NUOMONĖ DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO SPECIALIOSIOS DALIES SANKCIJŲ PERŽIŪROS

Pritariame Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – Teisingumo ministerija) užklausoje išdėstytoms mintims ir pateiktiems pavyzdžiams, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) specialiosios dalies sankcijas vertėtų sistemiškai peržiūrėti. Kartu norime atkreipti dėmesį, kad šiuo metu daryti tokią peržiūrą galbūt nėra pats geriausias metas. Teisingumo ministerija yra inicijavusi BK bendrosios dalies nuostatų, susijusių su bausmių skyrimu, peržiūrą. Nuo šio projekto sėkmės labai priklausytų baudimo politikos pokyčiai ir sankcijų peržiūros poreikis. Taip pat Seimo komitetas yra pasiekęs Projektas Nr. XIIP-4856(2), kuriuo siūloma keisti nemažai BK specialiosios dalies straipsnių, taip pat ir juose numatytų sankcijų. Nesulaukus šio projekto rezultato, imtis analizuoti esamas sankcijas taip pat būtų kiek ankstoka.

Kartu norime atkreipti dėmesį į veiksnius, esančius pačiame BK ir už jo ribų, kurie ne kartą yra lėmę BK specialiosios dalies straipsniuose numatytų sankcijų išbalansavimą. Visų pirma tai kriminalinės žvalgybos (toliau – KŽ) taikymo principas, kad KŽ taikymo galimybė priklauso nuo nusikaltimo kategorijos, nuo maksimalios sankcijoje numatytos bausmės. Yra buvę nemažai atvejų (o toks yra ir diskutuojant dėl Projekto Nr. XIIP-4856(2)), kai į diskusiją dėl sankcijų adekvatumo, jų proporcingumo nusikaltimo sunkumui įtraukiamas argumentas, kad švelnesnė sankcija užkirstų kelią taikyti KŽ atitinkamose bylose. Vienas pavyzdžių – kišenvagystė kaip kvalifikuota vagystės sudėtis (BK 178 str. 2 d.), taip pat didelio kiekio narkotinių medžiagų gabenimas be tikslo platinti (tokios veikos kvalifikavimo kaip kontrabandos diskusijoje).

Kaip argumentas už sankcijų griežtinimą yra naudotas ir baudžiamosios atsakomybės sena-

ties ilgesnių terminų poreikio argumentas (koreguojant korupcinių nusikaltimų sankcijas). Tiesa, šis argumentas, pailginus senaties terminus, tapo gal mažiau aktualus. Bet juo remiantis kai kurių korupcinių nusikaltimų sankcijos buvo gerokai išbalansuotos (pernelyg sugriežtintos).

Taigi siūlytina iš principo peržiūrėti, kiek pagrįstai maksimalioms sankcijoms suteikiama įvairi baudžiamoji, procesinė ir žvalgybinė reikšmė, ir šiuos klausimus įtraukti į diskusiją dėl BK sankcijų subalansavimo. To nepadarius, subalansuota sankcijų sistema gali būti vėl pradėta išbalansuoti.

Nuomonė (į 2022-03-10 raštą Nr. 7R-1238) pateikta Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai 2022-06-01 raštu Nr. 2R-24 (1.9).

II.

Eglė Kavoliūnaitė-Ragauskienė

DĖL NUOMONĖS PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO ŽMOGAUS TEISIŲ KOMITETUI

Išnagrinėję Susirinkimų įstatymo Nr. I-317 6, 7 ir 12 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą Nr. XIVP-819, Susirinkimų įstatymo Nr. I-317 2 ir 7 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą Nr. XIVP-766 ir Susirinkimų įstatymo Nr. I-317 6, 7 straipsnių ir II skyriaus pavadinimo pakeitimo įstatymo projektą Nr. XIVP-1328, teikiame šią nuomonę.

Dėl Susirinkimų įstatymo Nr. I-317 6, 7 ir 12 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Nr. XIVP-819

Įstatymo projekto Nr. XIVP-819 (toliau – Įstatymo projektas) aiškinamajame rašte teigiama, kad „Įstatymo projektu siūloma atsisakyti šiuo metu Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatyme nustatytos pranešimų apie organizuojamus susirinkimus derinimo procedūros, o taip pat numatyti, kad Lietuvos Respublikos piliečių konstitucinė teisė į susirinkimų laisvę gali būti ribojama tik teismo“. Tačiau Įstatymo projektu siūlomame keisti 7 straipsnyje numatyta, kad „savivaldybės administracijos direktorius ar jį pavaduojantis asmuo, kartu su policijos atstovais, kitų įstaigų atstovais ar specialistais, pranešimą apie organizuojamą susirinkimą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo jo gavimo“. Nėra nurodyta, ką reiškia „išnagrinėti“, kuo tai skiriasi nuo dabartinio reguliavimo, kai organizuojamas susirinkimas turi būti „suderintas“. Nesant nustatytų kriterijų, pagal kuriuos turi būti nagrinėjamas pranešimas, ir nenurodžius sprendimų, kuriuos galėtų priimti savivaldybės administracijos direktorius, visai tikėtina, kad savivaldybės administracijos direktorius išnagrinėjęs pranešimą gali priimti sprendimą jį „atmesti“, ir tokiu būdu rezultatas būtų toks pats kaip ir organizuojamo susirinkimo „nesuderinimas“. Atsižvelgdami į tai, jei būtų tęsiamas šio įsta-

tymo projekto svarstymas, siūlytume performuluoti aukščiau cituotą formuluotę aiškiai įtvirtinant, kokia apimtimi nagrinėjamas pranešimas dėl organizuojamo susirinkimo ir kokiais atvejais kokie sprendimai gali būti priimti.

Dėl siūlomos Susirinkimų įstatymo 7 straipsnio 3 dalies pritariame LR Seimo kanceliarijos Teisės departamento pastebėjimui, kad šiuo atveju teisminė institucija neturėtų būti aukščiausios instancijos, nes taip susirinkimo organizatoriams būtų užkirstas kelias apskūsti teismo priimtą sprendimą.

Dėl Susirinkimų įstatymo Nr. I-317 2 ir 7 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Nr. XIVP-766

Įstatymo projektu Nr. XIVP-766 (toliau – Įstatymo projektas) siekiama nustatyti, kad pranešimą apie organizuojamą susirinkimą derina ne tik savivaldybės administracijos direktorius ar jį pavaiduojantis asmuo, susirinkimo organizatoriai ir policijos atstovas, bet ir Lietuvos Respublikos Prezidento, Lietuvos Respublikos Seimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijų įgaliotas asmuo, jei organizuojamas susirinkimas planuojamas šių institucijų priegose. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad (Vilniaus miesto savivaldybės) „<...> spontaniški sprendimai kelia pagrįstų klausimų dėl leidimo išdavimo motyvų tokiam asmenų skaičiui, o taip pat verčia abejojoti, ar Vilniaus miesto savivaldybė įsivertino policijos, viešojo saugumo tarnybos ir kitų institucijų pajėgumus“. Taip pat nurodoma, kad „pagrindinis teigiamas rezultatas – siekis išvengti neramumų, agresijos ir riaušių, kurios ardo valstybingumo pamatus“.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad, pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 36 straipsnio 2 dalį, susirinkimų laisvė „negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu ir tik tada, kai reikia apsaugoti valstybės ar visuomenės saugumą, viešąją tvarką, žmonių sveikatą ar dorovę arba kitų asmenų teises ir laisves“. Susirinkimų įstatyme nustatyta organizuojamo susirinkimo derinimo procedūra yra skirta tik organizuojamo susirinkimo organizaciniams reikalams suderinti, tačiau ne susirinkimų laisvei varžyti. Pagal siūlomą Įstatymo projekto formuluotę, nėra aišku, kuo „derinimas“ bus geresnis, jei nurodytais atvejais bus įtraukiami Lietuvos Respublikos Prezidento, Lietuvos Respublikos Seimo ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos atstovai. Juolab, atsižvelgiant į minėtą Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kyla abejonų, ar šių institucijų atstovų dalyvavimas derinimo procese padėtų išvengti neramumų, agresijos ir riaušių, kurios ardo valstybingumo pamatus, kaip nurodoma Įstatymo projekto aiškinamajame rašte.

Dėl Susirinkimų įstatymo Nr. I-317 6, 7 straipsnių ir II skyriaus pavadinimo pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-1328

Pritariame Įstatymo projektui Nr. XIVP-1328 ir sutikdami su jo aiškinamojo rašto nuostatomis laikomės nuomonės, kad „priėmus siūlomas Susirinkimų įstatymo pataisas būtų užtikrinta veiksminga teisminė gynyba kilus ginčui dėl susirinkimo organizavimo ir taip sudarytos sąlygos susirinkimų laisvės įgyvendinimui be nepagrįstų ribojimų, kurie pastaruoju metu išryškėjo praktikoje“. Manome, kad nustatyti aiškūs ir realūs terminai, per kuriuos būtų galima apskųsti savivaldybės administracijos sprendimą ar veiksmus dėl organizuojamo susirinkimo derinimo pirmąja ir apeliacine instancija, leistų susirinkimų organizatoriams būti tikriems dėl to, ar susirinkimas įvyks, ar ne, ir apskaičiuoti, kada reikėtų kreiptis dėl organizuojamo susirinkimo derinimo, kad šis faktas būtų aiškus iš anksto.

Nuomonė (į 2022-04-04 raštą Nr. S-2022-1357) pateikta Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetui 2022-04-25 raštu Nr. 2R-21-(1.9).

III.

Skirmantas Bikelis

NUOMONĖ DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO PAKEITIMO PROJEKTO NR. XIIP-4856(2)

Sveikiname ir palaikome Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos iniciatyvą koreguoti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) nuostatas, jas derinant su ultima ratio principu, taip pat su socialiniais ekonominiais pokyčiais, įvykusiais per laikotarpį nuo BK įsigaliojimo iki šių dienų. Taip pat matome ir teigiamai vertiname siūlymus priderinti istoriškai BK išlikusias ir su naujojo BK sistema nederančias nuostatas prie galiojančio kodekso nuoseklios skyrių ir normų sistemos.

Dėl nusikalstamu būdu įgyto turto vertės indeksavimo

Pritariame Projekte išreikštam siekiui atsakomybę už turtinius ir kitus nusikaltimus priartinti prie per dvidešimtmetį pasikeitusių ekonominių ir socialinių realiųjų. Matome, kad baudžiamojo įstatymo artinimas prie socialinės realybės vykdomas iš karto dviem metodais (švelninant sankcijas, kai dalyko ar žalos išraiška nėra labai didelės vertės, ir naujai nustatant didelės ir labai didelės vertės išraišką). Vis dėlto, manytume, net ir atsižvelgiant į dvigubą metodą, daromas per mažai ambicingas pakeitimas. Kaip aiškinamajame rašte teisingai nurodoma, baudos po BK priėmimo buvo padidintos daug kartų. Savo ruožtu pažymime, kad gan objektyvus ekonominis-socialinis rodiklis, lemiantis nemažos visuomenės dalies ekonominę galią, – minimalus mėnesinis darbo užmokestis – nuo BK įsigaliojimo iki pernai metų pakilo nuo 124,55 Eur iki 607 Eur, tai yra penkis kartus. Dėl to nusikaltimų pavojingumą apibrėžiančios vertės (ypač – sunkių nusikaltimų) turėtų būti keičiamos labiau – didinamos ne tris, o bent jau keturis kartus. Juo labiau kad 750 MGL (37 500 Eur) laikyti sunkaus nusikaltimo riba, manytume, nebūtų labai adekvatu ir proporcinga. Siūlytume šią ribą kelti bent jau

iki 1000 MGL (50 000 Eur). Atitinkamai siūlome didelę vertę apibrėžti kaip 500 MGL viršijančią, o labai didelę vertę – kaip 1000 MGL viršijančią.

Taip pat iš pakeitimų sistemos kaip nenuosekli išsiskiria nuostata, kad keičiant turto vertės ribas tarsi pamirštama apatinė turto vertės riba, skirianti baudžiamąjį nusižengimą nuo administracinio nusižengimo – ji lieka 3 MGL dydžio. Būtų nuosekliau padidinti ir ją – bent iki 5 MGL dydžio. Kažin ar dėl 150 Eur vertės daikto vagystės verta organizuoti baudžiamąjį persekiojimą. Manytume, pakaktų administracinės teisenos.

Konkrečiai korekcijų reikėtų BK 190 1 dalyje ir 212 1 ir 4 dalyse (vietoj 3 MGL – 5 MGL, vietoj 300 MGL – 500 MGL, vietoj 750 MGL – 1000 MGL), BK 248 4 ir 5 dalyse (vietoj 300 – 500 MGL, vietoj 750 – 1000 MGL).

Kartu atkreipiame dėmesį, kad BK 212 straipsnyje kalbama apie bendrą gautų pajamų ar neįtrauktų į apskaitą prekių vertę (bruto), o ne nesumokėtus mokesčius, dėl to šios vertės turi būti didesnės nei BK 219 ir 221 straipsniuose numatytos vertės, apibrėžiančios tik siektų išvengti mokesčių sumą (neto). Taigi BK 219 ir 221 straipsniuose pagrįstai didinant nesumokėtų ar siektų išvengti mokesčių vertę iki 300 ir iki 750 MGL, BK 212 straipsnyje brėžiamos turto vertės ribos sistemai turi būti aukštesnės (kaip siūlome – 500 ir 1000 MGL).

Taip pat turime pastabą dėl BK 178 straipsnio konstrukcijos, jos kazuistiškumo. Į akis krenta tai, kad galbūt per smulkmeniškai į atskirą dalį nuo paprastos vagystės išskirta atviroji vagystė. Nemanome, kad šių veikų pavojingumas ir pobūdis taip reikšmingai skirtųsi, kad jas būtų prasminga atskirti. Juolab beveik nesiskiria ir siūlomos sankcijos – laisvės atėmimo sankcija skirtųsi vos vieneriais metais ir neaišku, kodėl nėra numatyta galimybė skirti viešuosius darbus. Manytume, atvirosios vagystės išskyrimo būtų galima atsisakyti ir ją kvaifikuoti kaip vagystę pagal BK 178 straipsnio 1 dalį.

Analogiškų minčių kyla ir dėl kišenvagystės. Suprantame, kad šiuo atveju kyla kriminalinės žvalgybos panaudojimo galimybės klausimas (nesunkių nusikaltimų atžvilgiu tokios galimybės nebūtų), kuris, regis, yra esminė kliūtis atsisakyti šios, manytume, nereikalingos dalies (BK 178 str. 2 dalies) vagystę apibrėžiančiame straipsnyje. Kita vertus, siūlytume keisti kriminalinės žvalgybos reguliavimą taip, kad kriminalinė žvalgyba būtų leistina tuomet, kai ji būtina (detalizuojant tokių nusikalstamų veikų sąrašą), o ne mechaniškai siejama vien su sankcijomis, numatytomis už nusikalstamą veiką. Pastarasis metodas iškreipia BK specialiosios dalies sankcijas, kai sankcija numatoma griežtesnė ir ne visai proporcinga nusikaltimo sunkumui vien dėl poreikio taikyti kriminalinę žvalgybą atitinkamose bylose.

Kriminalinės žvalgybos taikymo pagrindų reforma leistų išvengti perteklinio kazuistiškumo ne tik BK 178 straipsnyje, bet ir kituose straipsniuose, kuriuose, manytume, kiek per smulkmeniškai turto vertę siūloma graduoti į tris keturis laiptelius, užuot apsiribojus iš esmės dviem trimis.

Dėl sisteminės pavojingų dalykų kontrabandos sudėties (BK 199 str.) reformos

Visiškai pritariame siūlymui sistemiskai sutvarkyti kontrabandos nusikaltimo sudėtį, iškeliant su skyriumi, kuriame yra numatyta atsakomybė už šį nusikaltimą (Nusikaltimai ekonomikai ir verslo tvarkai), nieko bendro neturinčias normas. Kartu tuo būtų panaikintas dubliavimasis su kituose skyriuose esančiomis nusikaltimų sudėtimis.

Tikriausiai visiems akivaizdu, kad su neteisėtu disponavimu narkotikais, prekursoriais, ginklais, sprogmenimis, nuodais, dopingo medžiagomis (toliau sutrumpintai – pavojingi dalykai) susijusios veikos neturi nieko bendro su ekonomika ir verslu. Tad iš atitinkamo BK skyriaus jos turi būti pašalintos. Kituose BK skyriuose, kurie reguliuoja nusikaltimus, susijusius su pavojingais dalykais, atsakomybė už šias veikas jau yra nustatyta. Tad, išbraukus šias veikas iš BK 199 straipsnio ir atlikus nedideles Projekto autorių siūlomas korekcijas (papildymus) reikiamuose BK skyriuose numatytose nusikaltimų sudėtyse, BK nuoseklumo ir logikos reikalavimas būtų įgyvendintas.

Kartu būtų pašalintas perteklinis reguliavimas, kai su pavojingais dalykais susiję nusikaltimai visiškai be reikalo BK reguliuojami keliose vietose ir tas pats nusikaltimas dėl to baudžiamas pagal kelis straipsnius kaip sutaptis, nors visai pakaktų vieno. Antai kai yra specialūs „narkotikų“ straipsniai BK 259, 260, 261, kurie numato atsakomybę ir griežtas bausmes (ypač 260 ir 261 straipsniai) už disponavimą narkotikais, taip pat ir jų atsisiuntimą ar atvežimą į Lietuvą, atskirai (ir netinkama me BK skyriuje) reguliuoti pastarąją veiką nėra jokios prasmės.

Siūloma BK 199 straipsnio reforma išspręstų ir mažų narkotinių medžiagų kiekių importo perteklinio baudymo problemą. Dabartinis reguliavimas, kai baudžiamasis įstatymas numato nuo 3 iki 10 metų laisvės atėmimą už neteisėtą tokių medžiagų importą neatsižvelgiant į jų kiekį (taip pat ir iki 5 g kanapių ar nedidelio kiekio haliucinogeninių grybų) yra neproporcingas tiek mūsų BK, tiek Vakarų Europos baudžiamosios politikos kontekste. Lietuvos baudžiamojoje justicijoje neadekvatumą mėgina koreguoti teismų praktika, tokio pobūdžio bylose nuolatos taikydama išimtinę taisyklę, numatytą BK 54 straipsnio 3 dalyje, leidžiančią teismui skirti švelnesnę, nei įstatymo numatyta, bausmę, kai sankcijoje numatytoji aiškiai prieštarautų teisingumo principui. Tokia situacija, kai teismams išimtinę taisyklę tenka taikyti nuolat, aiškiai signalizuoja, kad baudžiamajam įstatymui – konkrečiai specialiosios dalies normai – būtinos korekcijos, kurias ir siūlo Projekto autoriai.

Viešumoje buvo išsakyti nuogaštavimai, kad siūlomi pakeitimai gali pernelyg apriboti kriminalinės žvalgybos veiką, neva kriminalinė žvalgyba negalėtų būti taikoma aiškinantis didelio kiekio narkotinių medžiagų gabenimo atvejus. Tokie nuogaštavimai neturi rimto pagrindo. Kriminalinės žvalgybos stadijoje tiriamos įvairios prielaidos. Tokioje ankstyvoje stadijoje sunku tiksliai įvertinti, ar gabenamas didelis, ar labai didelis kiekis medžiagos. Taip pat negalima atmesti, kad didelis ar labai didelis kiekis narkotinių medžiagų yra gabenamas su tikslu jį platinti. O prielaida dėl medžiagų

labai didelio kiekio, kaip ir prielaida dėl didelio kiekio narkotinių medžiagų gabenimo su tikslu plauti, sudaro pagrindą vykdyti kriminalinę žvalgybą.

Taigi, BK nuoseklumo, logikos, bausmių proporcingumo reikalavimai yra vienareikšmiškai Projekto autorių siūlymų pusėje. Juos įgyvendinus, nenukentėtų ir kriminalinės žvalgybos veikla. Dar daugiau, įgyvendinusi šiuos siūlymus, Lietuva atsikratytų vieno iš tarybinės baudžiamosios teisės relikto. Atsivertus buvusios Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamąjį kodeksą, jo 77 straipsnį, galime matyti identišką vaizdą, koks yra dabar BK 199 straipsnio 4 dalyje – atsakomybė už sprogstamųjų, narkotinių, smarkiai veikiančių ir nuodingųjų medžiagų, ginklų importą yra numatyta tame pačiame straipsnyje, kuris numatė prekių kontrabandą. Ir netgi bausmė nukopijuota lygiai tokia pati – nuo 3 iki 10 metų. Tik galiojančiame BK nėra tokios papildomos bausmės kaip nutrėmimas. Vakarietiškuose įstatymuose matome kitokio reguliavimo pavyzdžių. Pažiūrėkime, kaip narkotikų importas sureguliuotas Vokietijoje. Kontrabandos straipsnyje Vokietijos įstatymuose numatyta atsakomybė tik už apmokestinamų prekių kontrabandą. Narkotikų importas – tik narkotikams skirtame straipsnyje (esančiame specialiai narkotikams skirtame įstatyme). Dar vienas skirtumas – už narkotikų importą, kai medžiaga skirta tik savo reikmėms ir jos kiekis nėra didelis, Vokietijos įstatymas numato baudą arba laisvės atėmimą iki penkerių metų. Lietuvoje, kaip minėta, pagal BK 199 straipsnį – nuo 3 iki 10 metų laisvės atėmimo, lygiai kaip buvusioje Sovietų Sąjungoje. Be to, Vokietijos įstatymas suteikia teisę teismui visai neskirti bausmės, jeigu narkotikų kiekis yra nedidelis ir jie skirti tik asmeniniam vartojimui. Taigi, Projekto nuostatomis aiškiai siūloma pereiti nuo reliktinio tarybinio pavojingų medžiagų kontrabandos reguliavimo prie vakarietiško.

Dėl atsakomybės už alkoholinius gėrimus nuoseklumo padidinimo

Siūlytume sistemiskai pažvelgti ir į atsakomybės už stiprių namų gamybos alkoholinių gėrimų neteisėtą gamybą ir susijusias veikas. Projektu siūloma koreguoti BK 201 straipsnį – tokia korekcija būtų ėjimas teisinga linkme. Tačiau siūlome atkreipti dėmesį ir į tai, kad atsakomybę už BK 201 straipsnyje numatytas pavojingiausias veikas numato net keletas kitų BK straipsnių, kaip antai: neteisėtas disponavimas akcizinėmis prekėmis (BK 1992 str.), neteisėta ūkinė veikla (BK 202 str.), neteisėtas disponavimas stipriai veikiančiomis ar nuodingosiomis medžiagomis (BK 267 str.) ir kenksmingų žmogaus sveikatai ar gyvybei produktų gamyba arba prekyba jais (BK 276 str.). Į paminėtų BK normų aprėptį nepatenka tik nedidelio pavojingumo veikos, kurios galėtų būti dekriminalizuotos, atsakomybę už jas numatant vien ANK 137 straipsnyje. Taigi, keltinas principinis klausimas, ar nevertėtų, siekiant BK nuoseklumo ir jame numatytos atsakomybės proporcingumo, kodeksą „išvalyti“ nuo perteklinės normos (BK 201 straipsnio), kuris, beje, yra dar vienas iš tarybinių relikto mūsų baudžiamojoje teisėje, svetimas vakarietiškiems baudžiamiesiems įstatymams.

Kartu siūlome sistemiškai apsvarstyti, ar tokia veika, kokia numatyta ANK 137 straipsnio 1 ir 2 dalyse (patalpų suteikimas alkoholinių gėrimų gamybai), turi sudaryti atskirą pažeidimą. Toks reguliavimas nebūdingas Lietuvos teisės sistemai. Tokia veika gali būti padėjimas padaryti kitus pažeidimus ar net nusikaltimus, o kaip savarankiška veika ji neturėtų būti baudžiama, lygiai kaip nėra savarankiški pažeidimai patalpų suteikimas kitiems pažeidimams daryti, kaip neteisėtam cigarečių ar narkotinių medžiagų sandėliavimui ar gamybai. Taigi, nors Projektu tai nesiūloma, yra svarbių argumentų, kad būtų apsvarstytas BK 137 straipsnio 1 ir 2 dalių išbraukimas.

Nuomonė (į 2022-04-15 raštą Nr. S-2022-1547) pateikta Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui 2022-06-01 raštu Nr. 2R-25-(1.9).

IV.

Skirmantas Bikelis

NUOMONĖ DĖL PROJEKTO NR. XIVP-1766

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 589 straipsnio pakeitimo, ANK papildymo 711 straipsniu įstatymo projektu (toliau – Projektas) siūloma numatyti administracinę atsakomybę už veikas, susijusias su disponavimu nedideliu kiekiu kanapių ir jų dalimis, produktais, neturint tikslo platinti, tai yra asmeniniais tikslais. Projektu teikiamoje ANK 711 straipsnio 2 dalyje siūloma numatyti gerokai sugriežtintą atsakomybę už pakartotinį minėtų veikų padarymą. Specialios ANK 711 straipsnio dalies, skirtos atsakomybei už pakartotinę veiką, būtinumas kelia didelių abejonių ir, remiantis proporcingumo principu bei sistemiškai vertinant tiek ankstesnį, tiek esamą reguliavimą, siūlytina jos atsisakyti kaip perteklinės.

Pakartotinumą tiek Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – BK), tiek ANK yra numatytas kaip viena iš veikos aplinkybių, svarbi paskiriant teisingą, proporcingą sankciją ar alternatyvią poveikio priemonę. ANK 36 straipsnio 1 dalies 12 punktą numato pakartotinumą kaip sunkinančią aplinkybę. Mūsų manymu, tokio pakartotinumą vertinimo visiškai pakanka.

Atkreipiame dėmesį, kad ankstesnės redakcijos Administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 44 straipsnyje, numačiusiame atsakomybę už disponavimą nedideliu kiekiu visų narkotinių ir psichotropinių medžiagų (ne tik kanapių), nebuvo specialios dalies, numačiusios sugriežtintą atsakomybę už pakartotinę veiką. Visiškai pakako sunkinančios aplinkybės – pakartotinumą, kuri buvo numatyta ATPK 32 straipsnyje.

Atkreipiame dėmesį, kad Projekto aiškinamajame rašte pažymima, kad ankstesnis reguliavimas (ATPK 44 straipsnis) buvo gana sėkmingai taikomas. Tokio reguliavimo, kai pakartotinumą buvo sunkinanti aplinkybė, bet ne atskirai išskirta veika su itin sugriežtintomis sankcijomis, paka-

ko administracinės atsakomybės tikslams pasiekti. Manytina, to visiškai pakaktų ir šiuo metu. Juolab kad nei Valstybinėje narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 m. programoje, nei Vyriausybės patvirtintame naujosios Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų projekte net neužsimenama, kad reikėtų stiprinti baudžiamąjį poveikį jauno amžiaus narkotinių medžiagų vartotojams, greičiau priešingai.

Sisteminio požiūriu atkreipiame dėmesį, kad ir šiuo metu BK pakartotinis disponavimas nedideliu kiekiu kanapių ar jų dalių, ar jų produktų vertinamas kaip atsakomybę sunkinanti aplinkybė, bet ne kaip savarankiškas daug griežčiau baudžiamas baudžiamasis nusizengimas.

Taigi, Projekto nuostata, kuria siūloma ANK 711 straipsnio 2 dalis, iškrepta iš esamo baudžiamąjo ir ankstesnio administracinio reguliavimo sistemos, kelia abejonių dėl proporcingumo ir neatitinka valstybės politikos narkotikų kontrolės srityje, tad jos reikėtų atsisakyti. Tas pats pasakytina apie galiojantį ANK 71 straipsnį, jo antrąją dalį, kurios ateietyje remiantis analogiškais argumentais taip pat reikėtų atsisakyti.

Kartu reikšminga tai, kad Projektu siekiama numatyti administracinę atsakomybę už disponavimą nedideliu kiekiu savo reikmėms tik viena iš menkiausio žalingumo narkotinių medžiagų (kanapėmis), žalingumu vartotojo sveikatai prilygstančių legalioms medžiagoms (pvz., tabakui, kurio dūmų poveikis sveikatai panašus, o priklausomybę sukelia netoli 70 proc. vartotojų, kai kanapės – iki 20 proc.). Tai papildomai paneigia būtinybę numatyti griežtesnę atsakomybę, nei ji buvo numatyta ATPK 44 straipsnyje, numaćiusiame atsakomybę už disponavimą visų rūšių, taip pat ir itin žalingomis narkotinėmis medžiagomis, ir išskirti pakartotinį disponavimą kanapėmis kaip savarankišką daug griežčiau baudžiamą pažeidimą.

Nuomonė pateikta Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui 2022-06-02 raštu Nr. 2R-26-(1.9).

